

Ключевые слова: антикризисная политика, прирост ВВП, реальный сектор экономики, мировой финансовый кризис, монетарная политика, ипотечные ценные бумаги, трейдерис.

Rudyk Natalija. Analysis of Anticrisis Policy of the US Federal Reserve and China. Modern research into the causes of the crisis allocate two main factors: it lacks a system of financial regulation and the spread of new financial instruments.

Monetary policy easing and providing liquidity to financial institutions is the traditional instrument for fighting against financial instability in developed countries.

In the US, growth in demand stimulated by increasing the rate of consumer lending. For refinancing mechanism was introduced quantitative easing. It gave an opportunity to reduce the riskiness of banks' assets, to provide the necessary level of liquidity in their balance sheets and made a profit through operations on the secondary market.

China fought with the crisis through development foreign direct investment, export activity and the timely use of government stabilization measures.

To do this in China used measures of fiscal and monetary policies which were accompanied by legislative changes, the reform a system normative documents for the activity of enterprises and institutions, restructuring the economy and improving the social living standards.

For minimization crisis influence Ukraine has to: establish a system for the prediction and rapid response to financial crises; recognize the danger of the liberalization capital market; create a strategy for the development of Ukraine; stop the capital outflows; block corruption schemes; create a program for the development of domestic consumer demand and coordinate it with social policy; increase control over the banking system and so on.

Key words: anti-crisis policy, GDP growth, the real economy, the global financial crisis, monetary policy, mortgage securities, treasuries.

УДК 331.2(438)

Олеся Тоцька – доцент кафедри менеджменту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Аналіз статистичних показників динаміки заробітної плати в Польщі

У статті розглянуто показники середньомісячної нарахованої заробітної плати в Республіці Польща за 2012–2014 рр. Згруповано види економічної діяльності за двома авторськими методиками. Проаналізовано дані з освіти. Порівняно отримані результати з аналогічними по Україні.

Ключові слова: Республіка Польща, заробітна плата, вид економічної діяльності, групування, освіта.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одним із прав громадян України є право на працю, тобто на одержання роботи з її оплатою, що не нижча від установленого державою мінімального розміру, включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи. Держава, зі свого боку, повинна створити умови для ефективної зайнятості населення, сприяти працевлаштуванню, підготовці й підвищенню трудової кваліфікації, а за необхідності – забезпечувати перепідготовку вивільнюваних осіб.

Розмір заробітної плати – один з основних мотиваційних чинників праці. Він залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці й господарської діяльності підприємства, установи, організації та не обмежується максимальним розміром [1]. Однак у різних, у тому числі сусідніх, країнах він може суттєво відрізнятись, що призводить до трудової міграції населення. Тому цікаво буде дослідити динаміку доходів наших сусідів, зокрема поляків, у різних сферах діяльності, зосередившись на освіті, яка є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства й держави [2].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Освіту в Республіці Польща вивчали такі науковці, як Ф. Андрушкевич, Н. Беднарська, Ю. Соколович-Алтуніна й ін. Зокрема, ними здійснено порівняльний аналіз змін в освітньому процесі України та Польщі [3], огляд наукових досліджень польської школи [4], проаналізовано закони, що унормували систему вищої освіти Республіки Польща наприкінці минулого століття [5]. Однак аналіз заробітків працівників освітньої сфери в цих наукових розвідках не проводили.

Мета статті – дослідити статистичні показники динаміки оплати праці в Республіці Польща. Для її реалізації поставлено та виконано такі **завдання**:

1) побудувати таблиці з показниками середньомісячної нарахованої заробітної плати у 2012–2014 рр. за видами економічної діяльності (далі – ВЕД), присвоївши кожному ВЕД індивідуальний рейтинг від 1 (найвищий) до n (найнижчий рівень доходів);

2) згрупувати ВЕД за двома авторськими методиками: залежно від розміру заробітків у цій сфері (перша) та їхньої рейтингової позиції (друга);

3) проаналізувати дані щодо освіти;

4) порівняти отримані результати з аналогічними по Україні.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Усі ВЕД розподілятимемо за такими п'ятьма групами:

1) із високим рівнем оплати праці;

2) із рівнем заробітної плати, що вищий за середній;

3) із середнім рівнем доходів;

4) із рівнем заробітків, який нижчий за середній;

5) із низьким рівнем оплати праці.

За *першою методикою* кожен ВЕД потраплятиме в одну з п'яти груп залежно від розміру заробітної плати zp_i^x в цій сфері:

перша група – $zp_i^{min} + \frac{4 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5} \leq zp_i^x < zp_i^{max}$;

друга група – $zp_i^{min} + \frac{3 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5} \leq zp_i^x < zp_i^{min} + \frac{4 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5}$;

третья група – $zp_i^{min} + \frac{2 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5} \leq zp_i^x < zp_i^{min} + \frac{3 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5}$;

четверта група – $zp_i^{min} + \frac{(zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5} \leq zp_i^x < zp_i^{min} + \frac{2 \times (zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5}$;

п'ята група – $zp_i^{min} \leq zp_i^x < zp_i^{min} + \frac{(zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5}$,

де zp_i^{min} , zp_i^{max} – відповідно, мінімальні та максимальні доходи серед усіх ВЕД у країні за i -й період.

При цьому кількість ВЕД у кожній групі різна, а діапазони внутрішнього розкиду показників $\frac{(zp_i^{max} - zp_i^{min})}{5}$ усередині груп – однакові.

За *другою методикою* ВЕД у групах розподілятимуться рівномірно, а діапазони внутрішнього розкиду показників усередині груп відрізнятимуться. При цьому конкретна кількість ВЕД, яка входить до кожної групи, залежатиме від залишку після ділення їх загальної кількості (n) на п'ять:

а) якщо остача дорівнює нулю – кількість ВЕД у кожній групі однакова;

б) якщо остача дорівнює одиниці – третя група матиме на одного члена більше, ніж усі інші;

в) якщо остача дорівнює двійці – друга та четверта групи матимуть на одного члена більше, ніж усі інші;

г) якщо остача дорівнює трійці – перша, третя та п'ята групи матимуть на одного члена більше, ніж усі інші;

г) якщо остача дорівнює четвірці – третя група матиме на одного члена менше, ніж усі інші.

Отже, перейдемо до аналізу. Республіка Польща – один із західних сусідів України. Це країна площею 322 575 км² [6] і населенням 38 млн 479 тис. осіб (станом на 31.12.2014 р.) [7]. Вона стала членом Європейського Союзу 1.05.2004 р. [8], але офіційною валютою країни залишився польський злотий.

Середньомісячні нараховані заробітки в цій країні відобразимо в табл. 1.

Середньомісячна нарахована заробітна плата за секціями в Республіці Польща, злотих

Вид економічної діяльності	2012	Рей- тинг	2013	Рей- тинг	2014	Рей- тинг
A. Сільське, лісове та рибне господарства	3941,11	7	3970,5	7	4225	7
B. Гірничодобувна промисловість і розроблення кар'єрів	6322,21	1	6808,89	1	6802	1
C. Виробництво	3244,05	12	3386,73	11	3532	11
D. Постачання електроенергії, газу, пари й кондиційованого повітря	5876,98	4	6234,55	2	6356	3
E. Водопостачання; каналізація; управління відходами та рекультивація	3469,46	10	3564,84	10	3676	10
F. Будівництво	2951,68	15	2993,01	16	3099	16
G. Торгівля; ремонт автотранспортних засобів	2905,28	16	3003,68	15	3126	15
H. Транспортування та зберігання	3166,17	13	3258,50	13	3376	13
I. Проживання й харчування	2177,02	19	2271,27	19	2344	19
J. Інформація та зв'язок	5900,26	3	6165,88	3	6442	2
K. Фінансова та страхова діяльність	5989,61	2	6153,77	4	6227	4
L. Операції з нерухомим майном	3719,01	9	3831,30	9	3965	9
M. Професійна; наукова й технічна діяльність	4361,27	6	4451,83	6	4622	6
N. Адміністративна та допоміжна діяльність	2462,33	18	2548,81	18	2676	18
O. Державне управління та забезпечення військової безпеки; обов'язкове соціальне забезпечення	4392,24	5	4521,46	5	4662	5
P. Освіта	3750,45	8	3908,97	8	4024	8
Q. Здоров'я людини й діяльність соціальних працівників	3300,56	11	3374,64	12	3451	12
R. Мистецтво; розваги й відпочинок	3121,20	14	3253,94	14	3363	14
S. Інші послуги	2541,72	17	2876,16	17	2905	17

Укладено автором на основі [6–7].

Як видно з табл. 1, за останні три роки найвищу середньомісячну оплату праці мали робітники у сфері гірничодобувної промисловості та розроблення кар'єрів (6322,21–6808,89 злот.). Найменша заробітна плата була в працівників сфери проживання та харчування (2177,02–2344 злот.). Освітняни в рейтингу доходів стабільно перебували на восьмій позиції із заробітками на рівні 3 750,45–4 024 злот. Розрив між найвищим і найнижчим рівнями оплати праці в аналізованому періоді склав, відповідно, 2,90, 3,00 та 2,90 рази.

Аналізуючи динаміку цих показників, бачимо, що заробітна плата поляків у 2013–2014 рр. зросла за всіма ВЕД, окрім В. Гірничодобувна промисловість і розроблення кар'єрів (відбулося незначне зниження на 0,10 % із 6808,89 до 6802 злот. у 2014 р.).

Застосувавши першу методику для групування ВЕД (залежно від розміру щомісячних доходів у 2014 р.), отримаємо такі результати:

- *перша група* (чотири ВЕД із заробітками в межах $5910,4 \leq zP_i^x \leq 6802,0$ злот.) – гірничодобувна промисловість і розроблення кар'єрів (6802 злот.); інформація та зв'язок (6442 злот.); постачання електроенергії, газу, пари й кондиційованого повітря (6356 злот.); фінансова та страхова діяльність (6227 злот.);
- *друга група* (ВЕД із оплатою праці в діапазоні $5018,8 \leq zP_i^x < 5910,4$ злот.);
- *третьа група* (три ВЕД із заробітною платою в межах $4127,2 \leq zP_i^x < 5018,8$ злот.) – державне управління та забезпечення військової безпеки; обов'язкове соціальне забезпечення (4662 злот.); професійна, наукова й технічна діяльність (4622 злот.); сільське, лісове та рибне господарства (4225 злот.);
- *четверта група* (сім ВЕД із доходами в діапазоні $3235,6 \leq zP_i^x < 4127,2$ злот.) – освіта (4024 злот.); операції з нерухомим майном (3965 злот.); водопостачання; каналізація, управління відходами та рекультивация (3676 злот.); виробництво (3532 злот.); здоров'я людини й діяльність соціальних працівників (3451 злот.); транспортування та зберігання (3376 злот.); мистецтво, розваги й відпочинок (3363 злот.);
- *п'ята група* (п'ять ВЕД із заробітками в межах $2344,0 \leq zP_i^x < 3235,6$ злот.) – торгівля; ремонт автотранспортних засобів (3126 злот.); будівництво (3099 злот.); інші послуги (2905 злот.); адміністративна та допоміжна діяльність (2676 злот.); проживання й харчування (2344 злот.).

Як бачимо, діапазони внутрішнього розкиду показників у цих групах дорівнюють 891,6 злотих. При цьому до першої групи (із високим рівнем оплати праці) потрапили чотири ВЕД, до другої (із рівнем заробітної плати, що вищий за середній) – жоден, до третьої (із середнім рівнем доходів) – три. Між членами першої та третьої груп наявний значний розрив у розмірі 1565,0 злотих (6227–4662). Четверта (із рівнем заробітків, який нижчий за середній) і п'ята (із низьким рівнем оплати праці) групи є найчисельнішими – містять, відповідно, сім і п'ять ВЕД. Освітяни за цією методикою заробляють на рівні, що нижчий за середній (в 1,69 раза менше, ніж працівники у сфері гірничодобувної промисловості та розроблення кар'єрів, і водночас в 1,72 раза більше, ніж у сфері проживання й харчування).

Для застосування другої методики визначимо кількість ВЕД для кожної групи. У нашому випадку $n=19$ ($19/5=3$, остача=4), тому 3-тя група матиме на одного члена менше (три), ніж усі інші (по чотири). Групування 19 ВЕД залежно від отриманої ними рейтингової позиції у 2014 р. виглядатиме таким чином:

- *перша група* (чотири ВЕД із заробітною платою від 6227 до 6802 злот.) – гірничодобувна промисловість і розроблення кар'єрів (6802 злот.); інформація та зв'язок (6442 злот.); постачання електроенергії, газу, пари й кондиційованого повітря (6356 злот.); фінансова та страхова діяльність (6227 злот.);
- *друга група* (чотири ВЕД із доходами від 4024 до 4662 злот.) – державне управління та забезпечення військової безпеки; обов'язкове соціальне забезпечення (4662 злот.); професійна, наукова й технічна діяльність (4622 злот.); сільське, лісове та рибне господарства (4225 злот.); освіта (4024 злот.);
- *третьа* (три ВЕД із заробітками від 3532 до 3965 злот.) – операції з нерухомим майном (3965 злот.); водопостачання; каналізація; управління відходами та рекультивация (3676 злот.); виробництво (3532 злот.);
- *четверта група* (чотири ВЕД з оплатою праці від 3126 до 3451 злот.) – здоров'я людини й діяльність соціальних працівників (3451 злот.); транспортування та зберігання (3376 злот.); мистецтво, розваги й відпочинок (3363 злот.); торгівля; ремонт автотранспортних засобів (3126 злот.);
- *п'ята група* (чотири ВЕД із заробітною платою від 2344 до 3099 злот.) – будівництво (3099 злот.); інші послуги (2905 злот.); адміністративна та допоміжна діяльність (2676 злот.); проживання й харчування (2344 злот.).

Як бачимо, хоча в кожній групі кількість ВЕД майже однакова, однак діапазони внутрішнього розкиду їхніх показників дещо відрізняються. Так, різниця між першою та четвертою позиціями в першій групі становить 575 злот., між п'ятою й восьмою позиціями в другій групі – 638 злот., між дев'ятою та 11 в третій – 433 злот., між 12-ю й 15 позиціями в четвертій групі – 325 злот., між 16-ю й 19 в п'ятій – 755 злот. Тобто найбільш однорідною за цією методикою є четверта група. Освіта на цей раз потрапила до групи ВЕД із рівнем доходів, що вищий за середній.

Порівняємо отримані результати з даними щодо аналогічних ВЕД в Україні, попередньо перевівши польські показники заробітків в українську гривню. Для цього скористаємось оприлюдненими НБУ офіційними курсами гривні щодо 100 польських злотих (середніми за період): 245,52 грн – у 2012 р., 252,92 грн – у 2013 р., 375,53 грн – у 2014 р. [9]. Отримаємо такі результати:

1) середньомісячна оплата праці однієї особи в Республіці Польща перебувала в межах 5345,02–15522,29 грн у 2012 р., 5744,50–17221,04 грн – у 2013 р. і 8802,42–25543,55 грн – у 2014 р.;

2) заробітна плата освітян у середньому за місяць у 2012–2014 рр. становила, відповідно, 9208,10; 9886,57 і 15111,33 грн.

Для порівняння зазначимо, що в Україні за аналізований період за аналогічними ВЕД найменше в місяць заробляли працівники тимчасового розміщування й організації харчування (2020 грн – у 2012 р., 2195 грн – у 2013 р. і 2261 грн – у 2014 р.), а найбільше – працівники фінансової й страхової діяльності (6077; 6326 та 7020 грн) [10]. Тобто в останні три роки мінімальні доходи українців були меншими, ніж у поляків, у 2,65; 2,62 і 3,89 рази, а максимальні – у 2,55; 2,72 та 3,64 рази. Як бачимо, ці розриви з часом значно збільшилися. Водночас заробітки українських освітян у середньому за місяць у 2012–2014 рр. становили 2532; 2696 та 2745 грн, тобто були в 3,64; 3,67 і 5,51 рази менші, ніж у Республіці Польща.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, підсумовуючи, можна сказати, що рівень оплати праці поляків на порядок вищий, ніж українців. Найбільш високооплачуваними сферами в сусідній країні є гірничодобувна промисловість і розроблення кар'єрів, найменш оплачуваними – проживання та харчування. Розрив між найвищим і найнижчим рівнями заробітної плати у 2012–2014 рр. становив 2,9–3 рази.

Такий ВЕД, як освіта, за першою авторською методикою (залежно від розміру щомісячних доходів у 2014 р.) потрапив до групи ВЕД із рівнем заробітків, що нижчий за середній: працівники освіти в Республіці Польща отримали оплату праці в 1,69 рази меншу, ніж ті, котрі зайняті у сфері гірничодобувної промисловості й розроблення кар'єрів, і водночас в 1,72 рази більшу – ніж у сфері проживання та харчування. За другою авторською методикою (залежно від отриманої рейтингової позиції у 2014 р.) освіта опинилася в групі ВЕД із рівнем заробітної плати, що вищий за середній: перебувала на восьмій позиції з дев'ятнадцяти.

Для повноти картини вважаємо за доцільне провести аналогічні дослідження по всіх інших країнах, із якими межує Україна, а саме щодо Російської Федерації, Республіки Білорусь, Словацької Республіки, Угорщини, Румунії та Республіки Молдова.

Джерела та література

1. Кодекс законів про працю України (від 10.12.1971 р. № 322-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page3> (станом на 29.01.2016)
2. Закон України «Про освіту» (від 23.05.1991 р. № 1060-XII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (станом на 29.01.2016)
3. Андрушкевич Ф. Компаративний аналіз особливостей освітніх інновацій в освітніх системах України й Польщі [Електронний ресурс] / Ф. Андрушкевич // Вісн. Нац. тех. ун-ту України «Київ. політех. ін-т». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 7–11. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKPI_fpp_2011_1_1.pdf
4. Bednarska N. Badania oświatowe w Polsce [Електронний ресурс] / N. Bednarska // Освітологія. – 2012. – Вип. 1. – С. 34–48. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ocvit_2012_1_6.pdf
5. Соколович-Алтуніна Ю. О. Витоки модернізації системи вищої освіти республіки Польща [Електронний ресурс] / Ю. О. Соколович-Алтуніна // Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 40(3). – С. 159–168. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znphnpu_ped_2011_40\(3\)_28.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znphnpu_ped_2011_40(3)_28.pdf)
6. Statistical yearbook of the Republic of Poland 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/statistical-yearbook-of-the-republic-of-poland-2014,2,9.html>

7. Concise Statistical Yearbook of Poland 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/concise-statistical-yearbook-of-poland-2015,1,16.html>
8. Список країн Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
9. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693080
10. Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності у 2010–2014 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Тоцкая Олеся. **Анализ статистических показателей динамики заработной платы в Польше.** В статье рассмотрены показатели среднемесячной начисленной заработной платы в Республике Польша за 2012–2014 гг. Проведено группирование видов экономической деятельности за двумя авторскими методиками: 1) в зависимости от размера ежемесячных доходов; 2) в зависимости от полученной рейтинговой позиции. Проанализированы данные по образованию. Сравниваются полученные результаты с аналогичными по Украине. Уровень оплаты труда поляков оказался высшим, чем украинцев. Наиболее высокооплачиваемыми сферами в соседней стране являются горнодобывающая промышленность и разработка карьеров, наименее оплачиваемыми – проживание и питание. Указано на целесообразности проведения аналогичных исследований по всем другим странам – соседям Украины: Российской Федерации, Республике Беларусь, Словацкой Республике, Венгрии, Румынии и Республике Молдова.

Ключевые слова: Республика Польша, заработная плата, вид экономической деятельности, группирования, образование.

Totska Olesia. **Analysis of Statistical Indexes of Dynamics of Salary in Poland.** In the article the indexes of the average monthly charged extra salary in Republic of Poland for 2012–2014 are considered. Grouping of types of economic activity after two authorial methodologies: 1) depending on the size of monthly profits; 2) depending on the got rating position, is conducted. Data about education are analysed. The got results with analogical in Ukraine are compared. The level of remuneration of labour of Poland appeared higher, than Ukrainians. The most high-paying sphere in a nearby country is mining and quarrying, the least pay – accommodation and catering. It is indicated on expediency of realization of analogical researches on all other toneighbours of Ukraine: Russian Federation, Republic of Belarus, Slovak Republic, Hungary, Romania and Republic of Moldova.

Key words: Republic of Poland, salary, type of economic activity, grouping, education.

УДК 336.201

Наталія Ткачук – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів та оподаткування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вплив податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання в умовах реформування фінансової системи України

У статті розглянуто особливості формування податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання в умовах реформування фінансової системи України. Досліджено поняття податкового навантаження та його стан в Україні. Проаналізовано динаміку рівня податкового навантаження в Україні й запропоновано рекомендації щодо оптимізації податкового навантаження суб'єктів господарювання.

Ключові слова: податкове навантаження, податкова система, рівень податкового навантаження, податкова політика держави.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сьогодні українські підприємства вимушені функціонувати в складних умовах швидких змін, непередбачуваності, відсутності чітких орієнтирів розвитку. У такій ситуації стійкість підприємств до впливу внутрішніх і зовнішніх чинників навколишнього середовища стає одним із визначальних факторів їхнього економічного розвитку й стабільності.